

Jabłonkowanie

Autor: Halina Karaś

Jabłonkowanie polega na takiej samej wymowie spółgłosek dźwiękowych sz, ż, cz, dż oraz spółgłosek środkowojęzykowych ś, ź, ć, dź jako zmiękczonej dźwiękowej sz';; ż';; cz';; dż';; np. sziare sziano = szare siano, czierni czielak = czarny cielak, żółta żemia = żółta ziemia. Inaczej bywa nazywane szianiem lub niekiedy sianiem, choć ten termin może oznaczać też inną wymowę, mianowicie sz jako ś. Omawiane zjawisko jest pokrewne mazurzeniu, gdyż polega (tak samo jak mazurzenie, choć efekty są nieco inne) na redukcji trzech szeregów spółgłosek szczelinowych i zwarto-szczelinowych s, z, c, dz, sz, ż, cz, dż i ś, ź, ć, dź do dwu dzięki spłynięciu spółgłosek dźwiękowych sz, ż, cz, dż ze środkowojęzykowymi ś, ź, ć, dź w jeden szereg pośredni sz';; ż';; cz';; dż';;. Zmieszanie to dokonało się w gwarze jabłonkowskiej na południowym Śląsku (stąd nazwa) oraz w okolicach Czacy na terenie Słowacji w polskich gwarach czadeckich i na północy Polski w gwarach malborsko-lubawskich oraz ostródzkich i warmińskich. Zjawisko to tłumaczono również wpływem obcym; słowackim na południu, niemieckim i pruskim na północy. Por. Spółgłoski przedniojęzykowe, Spółgłoski środkowojęzykowe. Zob. Mazurzenie (tu: Mapa. Mazurzenie i zjawiska pokrewne).